

**Handläggare**  
Daniel Selin  
Telefon: 08-508 28 813**Till**  
Miljö- och hälsoskyddsnämnden  
2016-09-20 p. 13

## **Remiss av betänkandet En Trygg Dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)**

Remiss från kommunsstyrelsen dnr 110-1158/2016

### **Förslag till beslut**

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Att beslutet justeras omedelbart.

Gunnar Söderholm  
FörvaltningschefDaniel Selin  
Avdelningschef

### **Bakgrund**

Regeringen beslutade 2013 att initiera en utredning av dricks-  
vattenområdet, från råvatten till tappkran för allmänt dricksvatten  
med syfte att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för  
en säker dricksvattenförsörjning i landet. Utredning ska vid behov  
föreslå lämpliga åtgärder. Ett delbetänkande, om material i kontakt  
med dricksvatten, lämnades i juli 2014. Slutbetänkandet  
presenterades i april 2016.

Arbetet har utrett frågeställningar inom en rad olika fokusområden:

- klimatförändringar och climateffekter på dricksvattnet,  
ansvariga myndigheter och samordningen dem emellan,
- dricksvattenkontroll och övervakning av råvatten,
- skyddet av vattentäkter, särskilt beträffande inrättande och  
översyn av vattenskyddsområden,
- krisberedskapsfrågor med utgångspunkt i ansvarsprincipen,  
med särskild utvärdering av den till Livsmedelsverket  
kopplade  
vattenkatastrofgruppen VAKA, samt

[Nivå 1]  
[Nivå 2][Besöksadress]  
[Postadress]  
[Postnr] [Ort]  
Telefon [Telefon]  
Växel [Växel]  
Fax [Fax]  
e-postadress  
[hemsida]

- ledningsnät och distribution av dricksvatten, särskilt avseende underhåll och reinvestering, därtill fördelningen av myndighetsansvar kring material i kontakt med dricksvatten.

Sammanfattningsvis konstaterar utredningen följande: Dricksvattnet utgör landets i särklass mest samhällskritiska försörjningssystem, en förutsättning för att samhälle, företag och olika verksamheter ska fungera. Det allmänna dricksvattnet används av cirka 85 procent av befolkningen, priset har hittills endast varit några ören per liter. Det är ett livsmedel som alla måste ha varje dag under hela livet. Naturgivna förutsättningar, klimatförändringar, demografi och samhällsutveckling innebär i dag påtagliga utmaningar för dricksvattenförsörjningen och anger också villkoren för framtiden. Ett regionalt perspektiv, med ökad inriktning på mellankommunal samverkan och långsiktighet krävs för att säkra förutsättningar och verksamheter i ett generationsperspektiv. Behoven gäller hela kedjan från skyddet av dricksvattentäkter till beredning och distribution av färdigt dricksvatten.

Utredningen presenterar en rad förslag inom olika områden för att trygga framtidens dricksvattenförsörjning. Förslagen och förvaltningens åsikter redovisas nedan.

## **Förvaltningens synpunkter och bedömning**

### **1. Skydda vattenförekomster och täkter**

Utredningen föreslår att kommunerna ska bli skyldiga att ansöka om inrättande och omprövning av vattenskyddsområden för alla större allmänna vattentäkter. Vidare anger man att det krävs utveckling av lokala och regionala planeringsunderlag. Regionala vattenförsörjningsplaner behöver tas fram av alla länsstyrelser.

Förvaltningen anser att skydd/säkerställande av dricksvattenresurser är en central fråga för staden samtidigt som det förutsätter regional planering och samverkan. Frågan har regionalt behandlats av VAS-rådet (rådet för Vatten- och Avloppssamverkan i Stockholms län) som ser bl.a. det stora beroendet av Mälaren och brister i vattendistribution som utmaningar för framtiden. Strategiskt viktigt är då att skydda Mälaren samt att skydda potentiella vattentäkter. Erfarenheterna av det arbete som hittills bedrivits i syfte att skydda vattentillgångar är att konkurrensen med andra markanvändningsintressen är hård och att arbetet, bl.a. av den orsaken ofta tar väldigt lång tid.

## 2. Anpassa dricksvattenkontrollen

Utredningen menar att dricksvattenkontrollen behöver skärpas genom tydligare mål och en översyn av befintliga kontrollområden samt riskklassningssystemet. Detta för att ytterligare förtydliga var kontrollmyndigheterna bör fokusera sin kontroll och även hur det ska gå till. Tydligare mål i kombination med bättre uppföljning och rapportering av utförd kontroll stärker ytterligare kontrollen som verktyg för att säkra dricksvattnet.

Förvaltningen är positiv till förslagen som är i linje med de synpunkter som tidigare presenteras av både Riksrevisionen och Statskontoret avseende all livsmedelskontrollen i Sverige. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tidigare tillstyrkt förslagen i de utredningar som dessa myndigheter har genomfört där en rad förtydliganden har begärts, av såväl mål som kontrollområden för kontrollmyndigheterna. Landets till synes spretiga och ojämna dricksvattenkontroll är sannolikt en produkt av otydliga mål och vaga direktiv till landets många kontrollmyndigheter.

## 3. Utveckla undersökningen av råvatten

Utredningen föreslår att provtagning och analys av råvattnet behöver utvecklas och på många håll även göras oftare än tidigare. Livsmedelsverket föreslås få i uppdrag att förtydliga kraven på undersökning av råvattnet i dricksvattenföreskrifterna. Samordningen mellan miljöövervakning och dricksvattenproduktion behöver förbättras. Utredningen föreslår därför att vattenmyndigheterna i större utsträckning ska kunna begära in råvattendata från kommuner och producenter av allmänt dricksvatten. Vattenmyndigheterna ska också återkoppla resultat från miljöövervakningen till dricksvattenproducenterna.

Förvaltningen ser mycket positivt på förslaget att utveckla provtagning och analys av råvattnet. Framförallt behöver fler organiska miljögifter analyseras. Svenskt vatten rekommenderar regelbunden provtagning av råvattnet. För att få till stånd en ökad kontroll krävs dock sannolikt en utökad reglering av provtagning av råvattnet i livsmedelsverkets föreskrifter och då särskilt med avseende på organiska miljögifter. Kontrollen av råvattnet kan med fördel samordnas med den miljöövervakning som bedrivs på nationell och lokal (kommunal) nivå.

## 4. Öka fokus på krisberedskapsfrågor

Ytterligare insatser för att stärka krisberedskapen krävs för att säkerställa en trygg dricksvattenförsörjning menar utredningen. Framförallt är det ett långsiktigt perspektiv som saknas varför Livsmedelsverket föreslås få ett ökat ansvar genom att genomföra

fortvarig utbildning, övningar och laborativ kompetens. Förslagsvis kan krisberedskapsanslag användas för att finansiera kompletterande projektbundna aktiviteter för att underhålla kompetensen. Även kommunerna bör ta ett större ansvar genom strategisk kompetensförsörjning via utbildning och regelbundna övningar. Möjligheterna för ett nationellt system för strukturerad incident-rapportering bör utredas. Livsmedelsverkets vattenkatastrofgrupp, VAKA, lyfts fram som ett gott exempel som bör behållas även fortsättningsvis.

Förvaltningen anser att förslagen är bra. En central myndighet bör ges ett större och tydligare ansvar för landets samlade krisberedskap i dricksvattenfrågor. Förslaget om ett nationellt system för incidentrapportering är bra då det skulle främja en snabbare respons från berörda delar av landet då någon inträffar. Viktigt då att både dricksvattenproducenter, distributörer och kontrollmyndigheter har tillgång till systemet så att det blir en naturlig och enkel väg att dela viktig information på ett strukturerat sätt. Förslaget är även i linje med Livsmedelsverket regeringsuppdrag för 2016 att utveckla ett nationellt varningssystem för livsmedel (s.k. RASFF-system). Detta system både kan och bör inkludera dricksvattenincidenter.

## 5. Förnyelse och underhåll

Den största investeringsvolymen i dricksvattensystemen utgörs av ledningsnäten. I Stockholms län ligger mer än 6000 km allmänna vattenledningar (Svenskt Vatten, VASS, med reservation för fel i uppgifter från enstaka kommuner). Och detta omfattande ledningsnät behöver på sikt förnyas i samma takt som det åldras. Den genomsnittliga livslängden på vattenledningar är lång, troligen omkring 80 år, och större delen av ledningsnätet har byggts ut under de senaste 50 åren. Därför har det ännu inte behövt förnyas i den omfattning som kommer att krävas i ett uthålligt system. Men från år 2030 och framåt behöver 0,8 – 1,2 % av vattenledningsnätet bytas ut eller renoveras varje år. Till detta kommer utrustning i vattenverk, tryckstegringsstationer och reservoarer, som behöver förnyas i en högre takt än vattenledningarna. Om systemen inte underhålls och förnyas i den takt som behövs kommer konditionen att försämrast och risken för akuta haverier och störningar i vattenförsörjningen kommer att öka.

## 6. Material i kontakt med dricksvatten

Utredningen hänvisar i denna del till delbetänkande av dricks-vattenutredningen om material i kontakt med dricksvatten (SOU 2014:53). Bland annat föreslås ökad samordning mellan myndigheterna samt att en informations- och kunskapsplattform

skulle inrättas vid Boverket. Delbetänkandet ledde till att regeringen lämnade ett särskilt uppdrag till Boverket om att utarbeta en strategi för arbetet med samordning, förbättring och utveckling av frågor kring material i kontakt med livsmedel.

Förvaltningen hänvisar i stort till det tidigare lämnade svaret på delbetänkandet, MHN 2014-11-18 § 14. Förslaget om en samordnande myndighet (Boverket) tillstyrktes eftersom det finns stora effektivitetsvinster att göra genom att utse en samordnande myndighet. Dessutom förbättras möjligheterna till bra rådgivning mot intressenter, utvecklas av analysmetoder och enhetlig tolkning av ett spretigt regelverk. Till detta vill förvaltningen göra ett antal tillägg.

Boverket behöver inom ramen för sitt uppdrag se till att berörda myndigheter arbetar med frågan om installationer i fastigheter som kan påverka dricksvattenkvaliteten samt kvaliteten på avloppsvattnet. På senare tid har t.ex. exempelvis Bisfenol A härrörande från rörstammar och ledningsnät i fastigheter uppmärksammas. Även förekomsten av metaller med hälsopåverkan bör uppmärksammas (t.ex. bly i armaturer).

Koppar är en av de få metaller där slamgödsling kan ha en betydande inverkan på koncentrationen i mark. Den helt dominerande källan till koppar i slam från reningsverk är korrosion av koppar-ledningar för dricksvatten. Koppar kan i höga koncentrationer vara giftigt mot växter och marklevande organismer och koppartillförseln till reningsverken måste därför minskas kraftigt. Ska detta kunna ske är det nödvändigt att användningen av kopparledningar för vattenledningar i nyproduktion och renovering (stambyten) i byggnader kraftigt reduceras. Om detta inte sker blir det för många reningsverk omöjligt att nå målen vid full fosforgiva. Skärpta gränsvärden är dessutom på väg, se Regeringsuppdraget ”Hållbar återföring av fosfor” (från dagens 300 g/ha och år till 250 g/ha och år för år 2030). Tydliga riktlinjer för hur en utfasning av koppar ska ske behöver utarbetas.

## **7. Förbättrad samverkan, samordning och styrning**

Då det föreligger betydande variation i naturgivna, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar mellan olika kommuner och huvudmän finns ett uppenbart behov av att samverka där det behövs. Mellankommunal samverkan behöver utvecklas och öka. Dagens statliga samordningsarbete inom dricksvattenområdet har inte fått avsedd effekt och behöver förbättras. Ett nationellt dricksvattenråd bör därför inrättas som ett stöd för ett mer

strategiskt arbete i framtiden. Livsmedelsverket bör även inrätta ett nationellt kunskapscentrum för dricksvattenfrågor, för att ytterligare öka stödet till olika aktörer.

Förvaltningen är positiv till förslaget om tydligare roller, ansvar och nya uppdrag. Där frivillig mellankommunal samverkan inte fungerar behöver det emellertid finnas skarpare konsekvenser med tvingande åtgärder för de kommuner som inte klarar av sitt uppdrag. Livsmedelsverket bör därför, utöver kunskapscentrum och andra uppdrag, bereda sig på att ta över dricksvattenkontrollen i de orter som inte mår med sin kontrolluppgift.

### 8. Kostnader och finansiering

Utredningens förslag medför vissa ökade kostnader för stat, kommuner och va-kollektiv. Uppskattningsvis beräknas kostnaderna ökad med 10-32 miljoner för staten och ca 40-76 miljoner för kommuner och va-kollektivet under en begränsad tid. Dessa kostnader ska ses i relation till att dricksvattnets andel av va-avgifterna redan idag svarar för närmare 9 miljarder kronor per år.

Förvaltningen kan inte bedöma rimligheten i beräkningarna, varför någon kommentar lämnas i detta avseende

### 9. Utred avloppsfrågorna

Utredningen konstaterar att det finns ett fortsatt utredningsbehov i denna del. Som exempel anges behovet av förnyelse hos reningsanläggningar och ledningsnät, möjligheten till och kostnaden för rening av hälsopåverkande kemiska ämnen och produkter, förekomst av utsläpp genom bräddning m.m,

Förvaltningen delar utredningens bedömning. Förvaltningen konstaterar att det stora beroendet av Mälaren för stadens/regionens dricksvattenförsörjning innebär att det är av största vikt att så långt möjligt minimera påverkan på Mälarens vatten. Även om stadens eget avlopp avleds till Saltsjön – och den planerade överföringen av avloppsvatten från Brommaverket till Henriksdal innebär att en rad bräddpunkter till Mälaren elimineras, samtidigt som de enskilda avloppen är ytterst få – påverkas Mälaren i sin helhet av en rad avloppsutsläpp.

Länsstyrelsen i Stockholm har påbörjat arbetet med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan, Under hösten 2016 ska, inledningsvis, en översikt över förutsättningarna för länets vattenförsörjning sammanställas. Vattenförsörjningsplanen beräknas vara klar i slutet av 2017.

## 10. Kontrollstation 2020

Utredningen föreslår, mot bakgrund av att man anser det angeläget med snara uppföljningsinsatser, att en kontrollstation för dricksvatten sätts upp inom en femårsperiod. Viktiga avstämningar handlar om arbetet med regionala planeringsunderlag, takten i samverkansarbetet på lokal nivå, arbetet med inrättande av vattenskyddsområden m.m.

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag. Förvaltningen anser mot bakgrund av bl.a. det uppenbara behovet av regional samverkan, historiska svårigheter att skydda dricksvattentillgångar m.m. att det är viktigt att säkerställa att arbetet kommer igång och drivs i en acceptabel takt.

SLUT

## Bilagor

1. En Trygg Dricksvattenförsörjning – Sammanfattning av slutbetänkande